

Naantalin Puhdistamontien asemakaavamuutosalueen luontoselvitys 2023

Ympäristökonsultointi Jynx Oy

Pensaskerttu kuuluu pesimälajistoon. Kuva: Hannu Klemola

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Menetelmät	3
3. Tulokset	4
3.1. Kohteen yleiskuvaus	4
3.2. Lakikohteet ja muut arvokkaat luontokohteet	7
3.2.1. Luonnonsuojelulain suojellut luontotyypit	7
3.2.2. Metsälain kohteet	7
3.2.3. Vesilain kohteet	7
3.2.4. Muut arvokkaat luontokohteet	7
3.3. Uhanalaiset ja erityisesti suojeltavat kasvilajit sekä huomiolajit	7
3.4. Uhanalaiset luontotyypit	7
3.5. METSO-kohteet	7
3.6. Pesimälinnusto	7
3.7. Lepakot	8
3.8. Muut nisäkäshavainnot ja havainnot muista lajiryhmistä	8
3.9. Suositukset	8
4. Yhteenveto	8
 Lähteet	9
Liite 1: Puhdistamontien kedon kasvilajeja ..	10

Tarkennus liittyen EL Yn jättämään kommenttiin s. 11 (lisätty asiakirjan loppuun 3.3.2025/ER)

1. Johdanto

Tässä selvityksessä tarkastellaan Naantalin Luonnonmaalla Puhdistamontien varrella sijaitsevan asemakaavamuutosalueen luontoarvoja. Naantalin kaupunki tilasi selvityksen *Ympäristökonsultointi Jynx Oy*:ltä 14.6.2023. Selvityskohde muodostuu kolmesta eri osa-alueesta, joista tarkemmin kartoitettiin oheiseen karttakuvaan (kuva 1) sinisellä korostetut alueet. Selvittävien osakohteiden pinta-ala on yhteensä noin 18 hehtaaria. Selvityksen maastotyöt tehtiin kesä-elokuussa 2023.

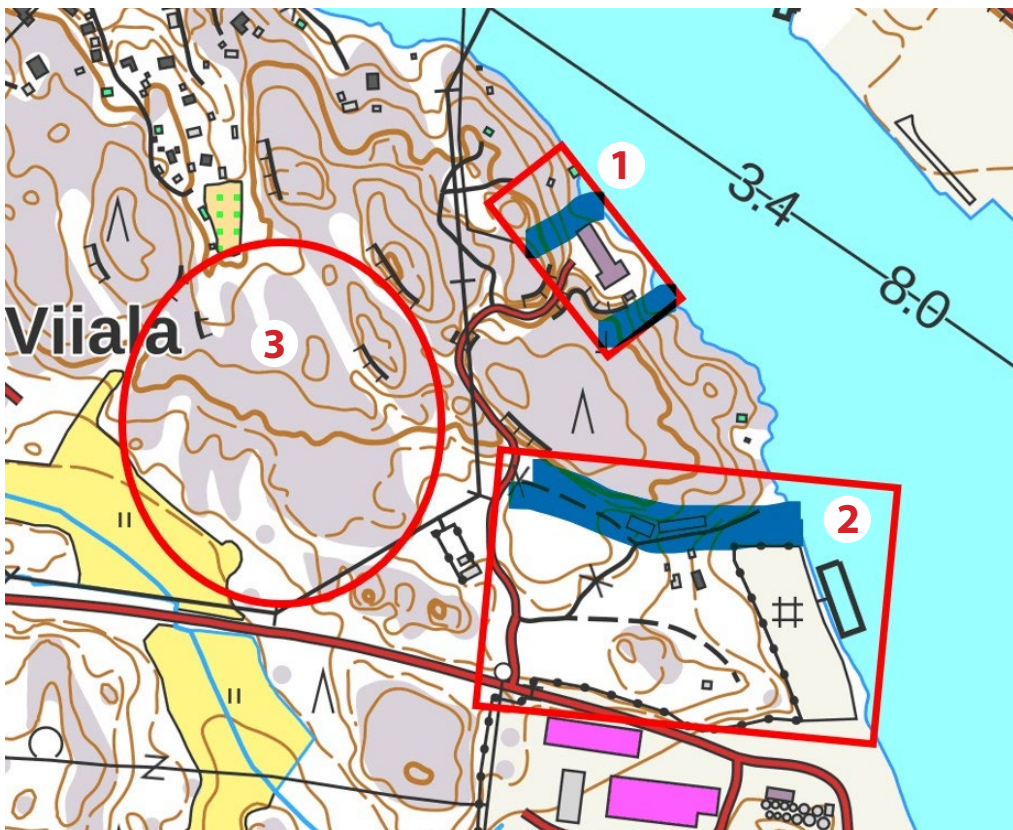
2. Menetelmät

Kohdealueelta selvitettiin ensisijaisesti:

- Luonnonsuojelulain 29 §:n mukaiset suojellut luontotyytit
- Metsälain 10 §:n nimeämät erityisen tärkeät elinympäristöt
- Vesilain 2. luvun 11 §:n mukaiset luontotyytit ja 3. luvun 2 §:n luvanvaraiset purot

- Uhanalaisten ja erityisesti suojeltavien kasvilajien (LSL 46 § ja 47 §) esiintymät
- Myös huomionarvoiset kasvilajit
- Uhanalaiset luontotyytit (Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö 2018)
- Valtakunnalliset METSO-kriteerit täyttävät metsäkuviot (Syrjänen ym. 2016)
- Luonnon monimuotoisuuden tai maisemallisten arvojen säilymisen kannalta arvokkaat kohteet
- Erikoiset luonnonmuodostumat ja niiden yhdistelmät
- Pesimälinnusto
- Lepakkokartoitus käsidetektorilla
- Muut havainnot nisäkkäistä ja muista lajiryhmistä.

Selvityksen maastotyöt ja raportin tekivät VTM Hannu Klemola ja FK/FM Arto Kalpa. Kohteella käytiin 13.–14.6., 18.6., 20.6., 25.–26.6., 10.7., 15.7. ja 5.8.2023. Käynnit kestivät tunnista kolmeen tuntiin ja alue kierrettiin jalan.

Kuva 1. Selvityskohteen rajaukset. Siniset alueet tutkittiin tarkkaan, punaiset kevyemmin.

3. Tulokset

3.1. Kohteen yleiskuvaus

Läntisin kallioalue on mäntyä kasvavaa louhikkoista ja karua, jonka notkelmissa jyrkänteiden juurella kasvillisuus on rehevämpää, länsireunalla kasvaa isoja kuusia, koivunarinakääpäisiä koivuja ja isohkoja haapoja. Jokunen polku kulkee alueella ja metsänreunalla oli rakennettu jonkinlainen maja tai katos. Lännessä alue rajautuu entiseen nyt niittymäiseen peltoon, jonka läpi kulkee voimajohtolinja. Ojissa kasvaa järviruokoa ja niissä on ainakin joinakin vuodenaikoina vettä. Tien eteläpuolella on louhosalue ja lumenkaatopaikka.

Osa-alue 1

Aiemmin jätevedenpuhdistamona toimineen rakennuksen reunoilla kasvillisuus on jokseenkin vähäistä, koska maapohja on rakennettua ja soran sekä louheen päällä ei ole juuri multavaa maata. Etenkin sinisellä karttaan merkityt kohdat ovat hyvin vähäkasvisia, eikä luontoarvoja esiinny. Rakennuksen rannanpuoleisella sivulla kasvaa kookkaita istutettuja poppeleita, mutta muuta maininnan arvoista kohteelta ei juuri löytynyt. Myöskään entisen jätevedenpuhdistamon pohjoispuoleiselta lomakiinteistöltä ei tehty merkittäviä löytöjä. Puhdistamolle johtavan tien varrella kasvaa mm. keltamaksaruohoa, piennarpukinpartaa, isomaksaruohoa, litulaukkaa, käärmeenpistoyrttiä ja neidonkieliä.

Osa-alue 2

Kapteeninkallion kaakkoisrinteellä on rannan tuntumassa entisen rakennuksen paikalla pieni-alainen ketomainen alue (YKJ 6715274:3226922–6715279:3226955). Rinteen ketohyllyllä kasvaa entisen rakennuksen ajoilta jääneinä pihakasveina mm. siperianhernepensas, tuija, vuorenkilpi, mehitähti, tarhatyräkki, ruusu ja suomenröyhytatar. Huomionarvoisia luonnonvaraisia ketokasveja ovat mm. sikoan-gervo, mäkikuisma ja keltamatar. Muuta ketolajistoa ovat mm. kalvassara, kissankello, isomaksaruoho, keltamaksaruoho, keto-orvokki, ketohopeahanhikki, mäkitervakko, kalliokieli, ahomansikka, metsäapila, ahdekaunokki, niittysuolaheinä ja haurasloikko. Rakennettavan alueen keskellä on säilynyt maakasojen puristuksessa lehtipuuta, mm. kookas tammi.

Mikään kovin merkittävä ketokohde tämä ei ole, sillä kohteen lajisto on suurelta osin arvokkaille kedoille melko epätyypillistä. Lisäksi huomionarvoiset ketolajit ovat kohtalaisen tukahdutetussa asemassa kookkaiden kulttuurilajien ja suurikokoisten luonnonkasvien kuten vadelmien, pujojen ja pietaryrttien alla. Kedon tai ketomaisen laikun tarkempi luokittelu on melko mahdotonta, kookkaat heinät ja muu korkeakasvuinen kasvillisuus on niin hallitsevassa asemassa. Liitteessä 1 (s. 10) on lueteltu ketolaikulta havaittuja lajeja. Kesällä alue kärsi myös kuivuudesta.

Kuva 2. Kapteeninkallion kaakkoisrinteellä sijaitseva ketolaikku. 5.8.2023.

Kuva 3. Osa-alueen 2 ketomainen alue pohjoisen suuntaan nähtynä.

Muut alueet tästä osa-alueesta ovat jo enimmäkseen rakennettuja asfaltti- ja varastointikenttiä ja muita vastaavia alueita, joilla ei ole mainittavia luontoarvoja. Rannalta on purettu myös muutama mökki.

Osa-alue 3

Puhdistamontien länsipuolella sijaitsevalla osa-alueella on enimmäkseen kallioista harvaa männikköä. Kas-

villisuus on karun niukkalajista. Kallioisella alueella kasvaa männyn lisäksi joitakin koivuja siellä täällä ja pensaista katajaa. Kalliopinnat ovat enimmäkseen jäkälien peitossa. Paikoin on pieninä laikkuina kallioisistumia, joissa kasvaa pensaina pajuja ja aluskasvillisuudessa esiintyy tupasvillaa, suopursuja ja steriilejä sarakasvustoja. Parissa kohtaa kallioista aluetta on matalia kalliojyrkänteitä, mutta ei riittävän jyrkkiä ja

Kuva 4. Puhdistamontien länsipuolen osakohteella on enimmäkseen hyvin karua ja kallioista harvaa männikköä. 10.7.2023.

korkeita metsälakikohteiksi. Jonkin verran esiintyy myös muinaisrannan tapaisia louhikkoja, mutta metsälakikohteeksi nämäkään eivät yllä.

Kallioisen alueen reunoilla puustossa esiintyy männyn lisäksi myös runsaasti kuusta ja samoin koivua on enemmän. Puusto on ollut hoitamatta jonkin aikaa, jolloin alueelle on ehtinyt jo muodostua lahoppuustoa maa- ja pystypuina sekä tuulenkaatoja.

Kuva 5. Läntinen kallioalue.

Kuva 6. Osa-alueen 3 lähellä kasvoi tupasvillaa.

3.2. Lakikohteet ja muut arvokkaat luontokohteet

3.2.1. Luonnonsuojelulain suojellut luontotyytit

Selvitysalueella ei ole luonnonsuojelulain 29 §:n mukaisia suojeltuja luontotyytejä.

3.2.2. Metsälain kohteet

Selvitettävältä alueelta ei löytynyt metsälain tarkoittamia erityisen tärkeitä elinympäristöjä.

3.2.3. Vesilain kohteet

Selvitysalueella ei tavattu vesilain kohteita.

3.2.4. Muut arvokkaat luontokohteet

Muuna arvokkaana huomiokohtena alueella voidaan pitää edellä kuvattua ketolaikkua (kuvat 2 ja 7). Mäkelän ja Palon (2021) oppaan neliportaisen arvoluokituksen mukaan tämän selvityksen huomiokohdetta voidaan pitää luokkaan 4 eli monimuotoisuutta tukeviin kohteisiin kuuluvana. Luokkaan 1 kuuluvat lainsäädännöllä turvatut kohteet, luokkaan 2 erityisen tärkeitä kohteet ja luokkaan 3 monimuotoisuutta turvaavat kohteet. Näiden luokkien ulkopuolelle jää tavanomainen luonto. Selvitysalueen huomiokohde erottuu siten tiettyssä määrin tavanomaisesta luonnosta.

Kuva 7. Kapteeninkallion kaakkoisreunassa huomiokohtena on ketolaikku (vihreä rajaus).

3.3. Uhanalaiset ja erityisesti suojeltavat kasvilajit sekä huomiolajit

Kohteella ei tavattu muita uhanalaisia kasvilajeja kuin keltamatar, joka on vaarantunut (VU).

3.4. Uhanalaiset luontotyytit

Selvityskohteen uhanalaisia luontotyytejä ovat kedot, jotka ovat koko maassa äärimmäisen uhanalaisia (CR) tyytejä. Selvityskohteen keldon tarkempi tyytitely on kuitenkin hankalaa.

3.5. METSO-kohteet

Selvityskohteelta ei löytynyt METSO-kriteerit täyttäviä kohteita.

3.6. Pesimälinnusto

Selvityskohteella on alueelle ja ympäristölle tyyppillistä lajistoa metsälajeista rakennetun ympäristön lajeihin.

Voimajohtotolpissa pesi naakkoja.

Kohteella pesi myös lehtokurppa, joka on metsässä pesivä kahlaaja, jonka yöaikaisia soidinlentoja kuultiin useana yönä.

Tavallisia metsälajeja olivat sepelkyyhky, mustarastas, tali- ja sinitiainen, punarinta, pajulintu, peippo, pikkuvarpunen ja keltasirkkuja.

Lisäksi kohteella pesi yksi pari variksia, harakoita (pohjaveikot) ja laulurastaita ja käki kuultiin yhtenä aamuna. Käpytikkoja pesi yhteensä kaksi paria alueella (toisen parin pesä aivan alueen rajan ulkopuolella). Puukiipijä pesi notkossa alueen länsireunalla. Yksi pari harmaasieppoja ja mustapääkerttuja pesi sähköaseman lähellä, jossa myös pesi uuttukyyhky. Länsiosan kalliolla pesi töyhtötiainen.

Edustan merialueella nähtiin kala-, selkä- ja harmaalokkeja, kalatiiroja ja merimetsoja. Korppi nähtiin kohteella, mutta laji ei pesi itse kohteella.

Tarkemmin selvitettyillä (kartassa sinisellä) paikoilla pesi puhdistamon reunalla käpytikka, viherpeippo, kirjosiippo ja talitiainen, mahdollisesti paikalla nähdyt haarapääskyt pesivät myös rakennuksessa, mutta

portin sisälle ei ollut pääsyä. Eteläisellä sinisellä alueella pesi yksi pari pensaskerttuja ja sinitiaisia ja yksi pari leppälintuja (maastopoikue).

Aivan selvittettävän alueen rajalla pellon reunalla pesi pensaskerttu, västäräkki ja viereisellä louhoksella kiivitasku (poikue).

Lajeista vuoden 2019 uhanalaisuusarvion mukaan uhanalaisia ovat erittäin uhanalainen selkälökki (EN), joka pesii kuitenkin kaupungissa ja merellä luodoilla ja nähtiin vain salmessa ohilentävinä. Myös viherpeippo luetaan erittäin uhanalaiseksi kannan nopean taantumisen takia, mutta laji on seudulla edelleen suhteellisen yleinen taajamalintu. Selkälökin tavoin ohilentävinä havaittu harmaalokki on vaarantunut (VU) laji. Haarapääsky ja töyhtötiainen luetaan myös vaarantuneeksi kannan taantumisen johdosta. Västäräkki, pensaskerttu ja harakka ovat silmälläpidettäviä (NT) yleisiä, mutta harvinaistuneita lajeja.

Kohteella havaituista lajeista kalatiira, joita nähtiin vain edustan salmessa saalistavina, kuuluu lintudirektiivin liitteen I lajeihin.

3.7. Lepakot

Lepakkokartoituksia tehtiin 13.–14.6. klo 22.55–00.25, +18 astetta, SW 2 m/s, 0/8 ja 25.–26.6. klo 23.45–00.45, sadekuuron jälkeen, +16 astetta, N heikko, 2/8, aurinko laski 23.05 sekä 15.7. klo 23.00–00.00, +18 astetta, S 2 m/s, 1/8. Käsidetektorina käytettiin Petterson Ultra Sound Detector 200 D.

Pohjanlepakko saalisteli 13.6. kalliojyrkänteen alla, hallien lähellä (klo 23.30 alkaen).

25.–26.6. sama em. pohjanlepakko (00.00) ja toinen yksilö alueen lounaiskulmassa sähkölinjojen lähellä (00.15).

Vielä 15.7. pohjoisempi lepakko vakiosaalistuspaikallaan hallien lähellä.

Tulokset ovat linjassa vuonna 2014 alueella tehdyn selvityksen kanssa, jossa nyt selvittävältä alueelta havaittiin lepakkoselvityksessä vain yksittäisiä pohjanlepakoita, kuten tässäkin selvityksessä (*Naantalin Kukolan lepakkoselvitys 2014, Thomas Lilley*). Kummatkaan lepakkoselvitykset eivät viittaa siihen, että alueella olisi pohjanlepakoiden lisääntymisyhdyskuntia. Alue ei sisällä merkittäviä I- tai II-luokan alueita lepakoille (Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen antama ohjeistus).

3.8. Muut nisäkäshavainnot ja havainnot muista lajiryhmistä

Kohteella tavattiin kettupoikue, useita valkohäntäpeuroja, yksi hirvi ja yksi metsäkauris sekä runsaasti rusakoita.

Päiväperhosia esiintyi alueella hyvin; havaittuja lajeja olivat helmihopeatäplä, nokkosperhonen, pikkukultasiipi, sitruunaperhonen, keltaniittyperhonen, auroraperhonen, lanttuperhonen, kaaliperhonen, ketosiniisiipi, virnasiniisiipi, ketohopeatäplä ja tummapapurikko. Tuomenkehrääjäkoi oli myös täällä valloittanut monia tuomia toukkapesikseen.

3.9. Suositukset

Vaikka Kapteeninkallion kaakkoisreunan ketolaikku ei ole kovin arvokas kohde, voisi sen säilyttää kasvilajirunsauden takia. Metsä- ja kallioalueilla puusto on suositeltavaa säilyttää luonnontilaisena.

4. Yhteenveto

Selvitysalueelta ei löytynyt luonnonsuojelulain mukaisia luontotyyppejä eikä metsälain tai vesilain kohteita. Uhanalaisista kasvilajeista kohteella tavattiin vain keltamataraa (VU). Uhanalaisia luontotyyppejä kohteella edustaa kedot (CR). Tämä uhanalainen luontotyyppi ja em. uhanalainen kasvilaji esiintyvät Kapteeninkallion kaakkoisreunan ketolaikulla, joka esitetään selvitysalueen huomiokohteena ja suositellaan säilytettäväksi. Uhanalaisia lintuja tavattiin useita, mutta kaikki ovat suhteellisen yleisiä lajeja, joiden uhanalaisuusluokka on seurausta kantojen nopeasta taantumisesta. Lepakoita tavattiin vain kaksi pohjanlepakkoa, ja niiden esiintyminen vastaa aiempia selvityksiä eikä alue ole lepakoille merkittävä.

Lähteet

Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. ja Uotila, P. (toim.) 1998: Retkeilykasvio. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo. Helsinki.

Meriluoto, M. ja Soininen, T. 1998: Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Tapio.

Mäkelä, K. ja Palo, P. 2021: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 47/2021. Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö. Helsinki.

Pääkkönen, P. ja Alanen, A. 2000: Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Hyvärinen, Esko; Juslén, Aino; Kemppainen, Eija; Uddström, Annika; Liukko, Ulla-Maija (toim.) 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Kontula, T. ja Raunio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja. Osa 1 - tulokset ja arvioinnin perusteet. Osa 2 - luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristö 5/2018. Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö, Helsinki.

Lilley, Thomas: Naantalin Kukolan lepakkoselvitys, 2014. Tmi Hannu Klemola.

Ryttäri, T., Kalliovirta, M. ja Lampinen, R. (toim.) 2012: Suomen uhanalaiset kasvit. 384 s. Helsinki, Tammi.

Syrjänen, K. ym. 2016: Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäympäristöjen tunnistaminen. METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016–2025. Ympäristöministeriön raportteja 17/2016.

Liite 1. Puhdistamontien kedon kasvilajeja

haurasloikko	<i>Cystopteris fragilis</i>
metsämänty	<i>Pinus sylvestris</i>
tuijat	<i>Thuja</i>
isonokkonen	<i>Urtica dioica</i>
metsätammi	<i>Quercus robur</i>
rauduskoivu	<i>Betula pendula</i>
tervaleppä	<i>Alnus glutinosa</i>
mäkitervakko	<i>Lychnis viscaria</i>
suomenröyhytatar	<i>Koenigia x fennica</i>
niittysuolaheinä	<i>Rumex acetosa</i>
mäkikuisma	<i>Hypericum perforatum</i>
keto-orvokki	<i>Viola tricolor</i>
kanerva	<i>Calluna vulgaris</i>
vuorenkilvet	<i>Bergenia</i>
tarhatyräkki	<i>Euphorbia cyparissias</i>
isomaksaruoho	<i>Hylotelephium telephium</i>
keltamaksaruoho	<i>Sedum acre</i>
mehitähdet	<i>Sempervivum</i>
sikoangervo	<i>Filipendula vulgaris</i>
vadelma	<i>Rubus idaeus</i>
ruusut	<i>Rosa</i>
kyläkellukka	<i>Geum urbanum</i>
ketohopeahanhikki	<i>Potentilla argentea var. argentea</i>
ahomansikka	<i>Fragaria vesca</i>
pihlaja	<i>Sorbus aucuparia</i>
lehtotuomi	<i>Prunus padus</i>
siperianhernepensas	<i>Caragana arborescens</i>
metsäapila	<i>Trifolium medium</i>
litulaukka	<i>Alliaria petiolata</i>
metsävaahtera	<i>Acer platanoides</i>
haisukurjenpolvi	<i>Geranium robertianum</i>
palsternakka	<i>Pastinaca sativa</i>
keltamatara	<i>Galium verum</i>
piennarmatara	<i>Galium x pomeranicum</i>
piennarpukinparta	<i>Tragopogon pratensis</i>
neidonkieli	<i>Echium vulgare</i>
kurjenkello	<i>Campanula persicifolia</i>
kissankello	<i>Campanula rotundifolia</i>
käärmeenpistoyrtti	<i>Vincetoxicum hirundinaria</i>
siankärsämö	<i>Achillea millefolium</i>
pietaryrtti	<i>Tanacetum vulgare</i>
pujo	<i>Artemisia vulgaris</i>
leskenlehti	<i>Tussilago farfara</i>
pelto-ohdake	<i>Cirsium arvense</i>
ahdekaunokki	<i>Centaurea jacea</i>
voikukat	<i>Taraxacum</i>
linnunkaali	<i>Lapsana communis</i>
kalvassara	<i>Carex pallescens</i>
rantanurmikka	<i>Poa palustris</i>
nuokkuhelimikkä	<i>Melica nutans</i>
niittyjuola	<i>Elytrigia repens</i>
nurmilauha	<i>Deschampsia cespitosa</i>
nurmitähkiö	<i>Phleum pratense</i>

ELY-keskus totesi Puhdistamontien asemakaavan valmisteluvaiheen nähtävilläolon aikana antamassaan kommentissa:

”Asemakaavaa varten tehty luontoselvitys on pääosin selvittänyt alueen luontoarvot riittävällä tavalla. Selvityksessä ei ole kuitenkaan huomioitu voimassa olevaa luonnonsuojelulakia (9/2023), vaikka laki on ollut voimassa ennen selvityksen tekoa. Tämän takia on selvityksessä voinut jäädä voimassa olevan luonnonsuojelulain suojelemia luontoarvoja huomioimatta. Selvityksessä on esim. arvioitu esiintyvän äärimmäisen uhanalaista ketoa (CR), jolloin olisi tullut arvioida onko keto voimassa olevan luonnonsuojelulain 64 §:n mukainen suojeltu luontotyyppi. Puutteesta huolimatta on kuitenkin arvokas luontotyyppi selvityksessä tunnistettu, vaikkakin sen tila on heikentynyt, ja suositeltu sen huomioimista asemakaavassa.”

Kommentin takia luontoselvityksen laatijalta pyydettiin asian tarkennusta 6.2.2025.

Vastaus:

Hei, tässä analyysiä

Puhdistamontien ketokasvien kasvupaikka ei vastaa luonnonsuojelulain 64 § mukaista ketoa. Siellä esiintyy ketolajeja, mutta kohde on suurelta osin entistä piha-aluetta, jossa maata on muokattu ja esiintyy maakasveja sekä pihakasveja. Lajisto on niin epätyypillistä, ettei keto ja kasvupaikka sovi tarkempaan ketojen tyypittelyyn ja sen luokittelu on siten jokseenkin mahdotonta. Kohde on siis huomioitu kulttuurilajien joukossa kasvavien ketolajien takia, mutta ehjää luontotyyppiä siitä ei kuitenkaan saa.

Tarkennus on liitetty luontoselvityksen loppuun 3.3.2025 / ER